

Nils Ahlins gata 19
271 39 YSTAD
0411-190 14
militarmuseet@ystad.nu
www.ystad.nu/militarmuseet

Militärmuseets Skrifter.

DRAGONREGEEMENTET.

Nedtecknat av Stig Edgren.

Skrift nr: 2.

SKÅNSKA DRAGONREGELEMENTET I YSTAD.

Ystad blev militär garnison 1773. Då hade det "Pommerska kriget" avslutats (I Skåne kallades det "Potatiskriget" eftersom soldaterna förde med sig nymodigheten potatis hem). En skvadron ur det regemente, som senare blev Kronprinsens Husarregemente, förlades i Ystad. Eftersom detta regemente var ett värvat regemente var soldaterna i tjänst hela tiden – till skillnad från indelningsverkets soldater, som ju var hemförlovade huvuddelen av tiden när landet inte var i krig. Denna skvadron (plus ytterligare en skvadron viss tid) var kvar i Ystad fram till 1882. Då var det dags att samla hela regementet på en plats. Det lilla kasern-området vid Stora Östergatan – Stallgatan – Besökaregränd ställdes tomt.

Mer om denna period i Ystads militära historia kan Du läsa i en annan broschyr.

Dragonernas historia före tiden i Ystad.

Direkt efter freden i Roskilde 1658 satte man upp ett nytt kavalleriregemente i norra Skåne. Detta regemente blev så småningom Skånska husarregementet. 1676 gjorde danskarna ett allvarligt menat försök att återta det de förlorat 18 år tidigare. Den 1 juli fick Hans Ramsvärd uppgiften att sätta upp ett nytt kavalleriregemente för att stärka försvaret av Skåne m m. Han genomförde sitt organisationsarbete i södra Småland. Skåningarna var fortfarande inte helt pålitliga som rekryteringsbas! Det är lätt att räkna ut hur kvalitén var på de soldater och hästar han kunde få tag på, eftersom Sverige var mitt i ett stort krig. Han lyckades dock så väl att de delar som var färdiga kunde delta i slaget vid Lund den 4 december samma år. Tala om snabbt elddop! Detta regemente blev så småningom Skånska dragonregementet.

Regementet deltog i början av 1700-talet i Karl XII:s krig i Baltikum, Polen och Ryssland. Efter debaclet vid Poltava 1709 blev många i regementet krigsfångar i Ryssland. En del kunde dock återkomma till regementet i Sverige efter 1721. Regementet fick från denna tid i sitt standar segernamnen Kliszow 1702 och Punitz 1704.

Under resten av 1700-talet och början av 1800-talet deltog regementet i de krig, som Sverige var invecklade i, t ex Hattarnas krig på 1740-talet, det Pommerska kriget på 1750-talet, Gustaf III:s ryska krig på 1790-talet samt Napoleonkrigen på 1810-talet. Några större och ärorika drabbningar noterades dock inte.

Starten i Ystad

Sedan staten 1842 av Ystads stad köpt kasernområdet mitt i stan var det ekonomiskt positivt att ha ett militärt förband i staden. Tidigare hade Ystad fått stå för de flesta fiolerna och då var det så och så med lönsamheten. När kasernområdet blev tomt 1882 verkade staden därför aktivt för att Skånska dragonregementet skulle förlägga sin skolskvadron hit. Enligt indelningsverkets principer var soldaterna hemförlovade huvuddelen av tiden – om det inte var krig. Då skötte de sina soldattorp och gjorde dagsverken med hästarna. En gång om året samlades de till skvadronernas samlingsplatser för övning och samträning, ofta i regementsförband på den egna heden – i detta fall Ljungbyhed.

Dragonregementet hade sina rekryteringsområden i en båge från sydvästra till nordöstra Skåne. Närmast Ystad fanns Vemmenhögs, Borrbys och Simrishamns skvadroner med samlingsplatser i Anderslöv, Ullstorp och Vanstad. Skolskvadronen var i gång hela året med utbildning av nya befäl för att täcka avgångar i organisationen. Därför skulle kasernen i Ystad passa bra. Beslutet kom också ganska snabbt och verksamheten kunde fortsätta i stort sett i samma spår som tidigare inom kvarteret Carl i centrala Ystad.

Organisationen utreds

Med det tysk-franska kriget på 1870-talet i backspegeln, tidens allmänna oro och bedömning av hotbilden mot Sverige övervägdes olika lösningar för att höja landets beredskap under 1880- och 90-talen. Andra system än indelningsverket utreddes, men det skulle dröja till 1901 innan beslut fattades, vilket innebar att det gamla systemet från Karl XI:s tid ersattes av allmän värnplikt.

På vägen dit fanns tankarna att göra några regementen (utöver Kronprinsarna) till värvade förband, d v s soldaterna skulle vara heltidsanställda. Ryktet sade att Skånska dragonregementet (K 6) fanns med i dessa tankar. 1889 var tankarna så förankrade, att kaptenen vid Södra skåningarna, Elis Nilsson, i stadsfullmäktige föreslog att staden skulle erbjuda staten ett ekonomiskt bidrag för att utvidga det befintliga kasernområdet. Det bifölls.

Tre år senare fattades beslutet att K 6 skulle bli ett värvat regemente. Området inne i stan skulle inte räcka till på långt när. Då lanserade Nilsson ett nytt förslag om ett helt nytt område långt utanför centrum i "Sanden" – den tidens benämning på nuvarande "Sandskogen". Även detta bifölls, varefter det blev ett "tjuv- och rackarspel" med andra städer inblandade. Arméledningen förordade Landskrona som ny garnisonsort för dragonerna. Elis Nilsson idkade "underrättelseverksamhet" och fick igenom en upptrissad budgivning från Ystads sida i flera varv. Det lyckades och regeringen fattade sitt beslut den 14 mars 1894. Dragonregementet skulle förläggas i Ystad.

Elis Nilssons stora insatser för Ystad är värda att nämnas något mer. Så här sade han i november 1889 i stadsfullmäktige, där han var medlem: *"För varje stads framåtskridande är nödvändigt, att dess invånareantal ökas medelst en inflyttning, som verkar därhän att dess skattedragande förmåga ökas, att stegring på husvärde och tomter inträffar, att samhället tillföres medlemmar, som ej allenast ökar folknúmerären utan på samma gång bidrager till ökandet av dess välstånd. En hävstång till ett dylikt framåtskridande är, om man kan vid samhället binda något civilt eller militärt verk eller del av sådant".* Visst skulle detta – med litet ändrat ordval – kunna sägas i dag också! Ystads slutliga bidrag till staten blev 300.000:-, vilket var en stor summa på den tiden (Med gällande omräkningstabeller blir det 16,4 Mkr i dagens penningvärde, men summan blir betydligt större om man jämför med stadens totala årsbudget då). Nilsson var son till postmästare Berndt Nilsson (f d överstelöjtnant) i Ystad och blev major under frågans handläggning och så småningom överstelöjtnant. Hans politiska ambitioner förde honom till riksdagen. Båda ligger begravda bredvid varandra på Gamla kyrkogården i Ystad.

Det nya kasernområdet tas i bruk

Från 1895 blev området den i särklass största byggarbetsplatsen i regionen. Byggnationen skulle pågå i nästan 20 år innan allt var helt färdigt.

Mer om samtliga byggnader, arkitektur m m kan Du läsa i en annan broschyr.

1897 var det dags för invigning av det nya kasernområdet. Det var regementsledningen och huvuddelen av 1. bataljonen, som fick plats efter den första etappens byggnation. Den 1 november skedde den högtidliga invigningen – en stor händelse för Ystads utveckling. Så här beskrevs den i Ystads Allehanda dan därpå:

"I går middag ägde invigningen rum av det nya dragonetablissermentet, vilket blev en högtidsdag för staden. Kort före kl. 2 tågade regementsskolan till häst med musikkåren i spetsen från gamla exercisfältet till den nya kasernen samt inryckte på kaserngården, där rekrytskolan förut var uppställd till fots, och formade sig med front mot befälsbyggnaden. En stund efter kl. 2 anlände statsrådet, friherre Rappe, framträdde inför trupperna samt höll ett kort tal, som avslutades med att han i konungens namn överlämnade detta nya etablissement till Skånska dragonregementet. Härpå utbringades från trupperna ett 'Leve Generalen', varefter musiken blåste en koralmelodi. Sedan trupperna defilerat förbi krigsministern och övriga inbjudna ryckte de in i sina kaserner, och därmed var invigningen slut". Därefter beskrevs festmiddagen på rådhuset med 108 deltagare.

Musik i Ystad

Redan från början var regementets musikkår med i Ystad. Den bestod av heltidsanställda musiker och var mycket professionell. Musiklivet i Ystad stod redan på en hög nivå med storheter som August Körling och Salomon Smith. Ryktet om Ystad som musikstad var redan spritt i Sverige. Nu fick detta liv ytterligare en kick. August Körling hade 1876 startat Ystads orkesterförening. Han fann nu att det räckte med en kår i staden, varför denna lades ned. I stället satsade han på körsång och bildade Harmonikören 1896 – en satsning som vi fortfarande har stor glädje av i Ystad.

Fortsatt utveckling

Från början avsågs regementet bli ett "litet" regemente med fem skvadroner. Under resans gång ändrades emellertid förutsättningarna och nya beslut fattades. Beslutet om allmän värnplikt togs i riksdagen drygt tre år efter invigningen. Nu skulle regementet gå in i den nya ordningen och inte vara värvat. Beslut fattades om att bygga ut förbandet till ett "stort" regemente med tio skvadroner. På detta sätt tillkom en andra byggetapp 1900 – 1907, som skapade utrymmen för en andra bataljon.

Stallarna för 2. bataljonen blev färdiga långt före kasernerna för soldaterna. Detta hindrade inte verksamheten. Eftersom det fanns stallar för hästarna ökades organisationen snabbt. Soldaterna fick tränga ihop sig i provisoriska utrymmen tills vidare – t ex på stallvindarna, där värmen från hästarna gav en dräglig tillvaro trots allt. Detta visar på ett framträdande drag hos forna tiders kavallerister. Först kom omsorgen om hästen – sen kom omsorgen om de värnpliktiga. 1909 var dock portalkasernerna färdiga och alla fick goda förhållanden. Helt färdigt i alla detaljer var dock inte området förrän 1914.

Det blev ett stort regemente. Tio skvadroner med 100 ryttare i varje plus bataljons- och regementsledning var en imponerande styrka. Slut ögonen och försök att i fantasin föreställa Dig hur det såg ut, lät och luktade, när alla skvadronerna nådde kasernområdet efter dagens övningar! För att hålla styrkan uppe fanns det dessutom reservhästar. Det var en naturlig omsättning så unghästar behövde läras upp efter hand. Officerarna hade i många fall flera hästar på grund av tävlingsverksamheten. Allt detta gjorde att antalet hästar i tjänst låg omkring 1300 – jag har till och med sett siffran 1500, men den avser den mobiliserade totalstyrkan och inkluderar vid tillfället "hemförlovade nummerhästar".

Stort var det dock och beskrivningen "Norra Europas största kavalleriregemente" är vanligt förekommande. Jag tror att jag kan stå för "världens största på en och samma plats förlagda kavalleriregemente". Det innebär att det fanns större, men att dessa var grupperade på flera platser. Sigurd "Tehå" Thomasson garderar sig inte utan skriver framt följande i sin "historiebok" om Ystad: *"Efter nya härordningen 1901 blev K 6 världens största kavalleriregemente. Den siste chefen, Nils Adlercreutz, själv olympisk hästkarl, sade att han inte sett någon kavallerigarnison med bättre övningsmöjligheter"*.

Storhetstid för Ystad

1897 – 1927 blev en storhetstid inte bara för Skånska dragonregementet, utan även för staden. Det berodde på att det stora regementet drog till sig många olika verksamheter, som annars inte skulle ha försiggått i Ystad. Att officersrekryteringen hade stora anknytningar till den skånska godsägaradeln styrde i hög grad nivån på det utåtriktade umgänget. År 1900 var 70 % av officerarna adelsmän. 1916 var siffran 54 och 1926 hade den sjunkit till 49.

Många duktiga ryttare satte sina spår i tävlingsprotokollen under denna tid. Runt sekelskiftet dominerade Carl-Gustaf Staël von Holstein svensk ridsport. Han var sverigeetta under flera år. Tio år senare dominerade Hans von Blixen-Finecke på samma sätt. Om man någon gång vill ta fram Ystads genom tiderna främste idrottsman, måste dessa två nomineras. Deras framfart var av Ingemar Stenmark – klass. De lyckades i övervägande antal starter komma på prispallen - ofta högst upp. I de olympiska spelen 1912, 1920 och 1924 tog fyra ystadsdragoner guldmedaljer. Ännu fler gamla ystadsbor tog guld, men då det hände hade de lämnat K 6 och tjänstgjorde vid andra förband eller staber, varför de inte bokfördes på Ystad.

Nedläggning.

Efter första världskriget var krigströttheten stor i alla länder. Många trodde blåögt att det aldrig skulle bli krig mer. Även Sverige drogs med i dessa tongångar. Kulsprutans intåg på slagfältet hade ändrat på förutsättningarna för stora kavallerianfall, varför kavalleriet drabbades hårt vid 1925 års försvarsbeslut - inte minst i Skåne. Totalt 25 skvadroner vid K 5 i Helsingborg, K 6 i Ystad och K 7 i Malmö skulle bli fem skvadroner i det nya K 2 i Helsingborg.

Så här beskrev Sigurd "Tehå" Thomasson slutet för det stora och anrika regementet i Ystad: ***"Den stora försvarspalaver, som ändades klockan fyra en majmorgon 1925 efter tre dars andra-kammarsdebatt, gav till resultat att Ystad miste sitt ärevärdiga hästregemente men fick 'gåenes dragoner' i stället. De ljuseblåa hade varit nog så obekväma ibland. Men ingen kan säga att staden släppte dem godvilligt. Kampen för kampen var tvärtom mycket hård. Men den var hopplös. Den fågel Fenix, som framväxte ur första världskrigets aska, hade flygplansvingar, larvfötter och betydligt mera än en hästkrafts effektivitet.***

Vi hade gett fristad åt världens största kavalleri. Det låg en sagans skimmer över den epoken. Det var så mycket, alltifrån Elvira Madigans Sixten till den löjtnant, som förlovade sig med hästen sen han ridit före tåget ända från Köpingebro. Det 251-åriga regementet hade ett stormigt förflutet med slitna seger-tecken och blodstänk på karolinerrockarna. Avslutningsperioden i Ystad blev liksom den stilla, blå skymningstimmen efter en orolig höstdag.

Den 12 oktober 1927 tog Ystad officiellt avsked av K 6. Vid årsskiftet var dess historia definitivt lyckad, och prylarna kunde snart nog överantvaras till ett Pantheon i nära anslutning till Lotta Berlins museum. Kvar blev endast Bäckahästen, Klangs märr och en fortplantad hjulbenthet hos urbefolkningen som vaga erinringar om Ystads sekellånga kavalleridater".

Efter denna praktfulla beskrivning finns inget mer att säga!

Layout Jan-Olof Fridenman